

Sıkça Sorulan Sorular

2020 İnsani Gelişme Raporu

'Önümüzdeki Sınır: İnsani Gelişme ve Antroposen'

1. İnsanlar rapordan tek bir şey çıkaracak olsa, bu ne olmalıdır?

Gezegeneğimizin tarihinde, kırmızı uyarı ışıklarının yandığı eşi benzeri görülmemiş bir noktadayız. Sosyal ve gezegensel sistemlerimizi yeniden dengelemek için gereken sosyal, ekonomik ve çevresel dönüşümleri gerçekleştirmek için insani gelişmeyi kullanma seçeneğine sahibiz; böylece insanlar ve gezegenimiz birlikte gelişecektir.

2. Raporda hangi yenilikler var?

Rapor, insani gelişmeyi nasıl tanımladığımızı ve ölçtüğümüzü revize ediyor ve gezegensel ve sosyal dengesizliği karşılıklı olarak pekiştirdiğimiz mevcut istikametimizi değiştirmek için Antroposen'de insani gelişmeyi nasıl kullanabileceğimizin ana hatlarını belirliyor.

Bu rapor, ayrıık sorunları tekil çözümlerle çözmeye çalışmanın ötesine geçmemiz gerektiğini ileri sürüyor. Bunun yerine doğru bağlantıları kurarak kendimizi karmaşık, birbiriyle bağlantılı sosyal ve ekolojik sistemlerde yönümüzü bulacak biçimde donatmalıyız. Gezegensel ve sosyal dengesizliğin yarattığı ve sürdürmekte olduğu COVID-19 küresel salgını buna duyulan ihtiyacı gösteriyor.

Bu, herkesçe bilinen sorun ve politika çözümlerini özetleyen bir diğer sürdürülebilirlik raporu değil. Bunun yerine, insani gelişmeyi gezegenle dengeli biçimde genişleterek içinde bulunduğumuz yeni jeolojik çağda yönümüzü nasıl başarıyla bulabileceğimize ve bulmamız gerektiğine odaklanıyor.

Gezegensel Baskılara Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi (GİGE), bu dönüşümü gerçekleştirmede rehberlik sağlayacak uyarı aygıtıdır.

3. Antroposen nedir ve insani gelişmeyle ne ilgisi var?

Antroposen, bilim insanlarının içinde bulunduğumuzu ileri sürdüğü yeni jeolojik çağdır; bu çağda insan faaliyetleri gezegeni, gezegenin insan faaliyetlerini şekillendirdiğinden daha büyük ölçüde şekillendiriyor.

Antroposen, hoşumuza gitse de gitmese de insani gelişmenin kurgu çerçevesi haline geldiği için konumuzla ilgilidir – bunu bir kısıt veya fırsat olarak görme seçeneği ise bize aittir.

İnsanların gezegensel sistemler üzerinde topluca kurduğu baskılar – yani Antroposen’i ortaya çıkaran baskılar – yalnızca iklim değişikliği ve biyolojik çeşitliliğin kaybı değil, aynı zamanda kirlilik, okyanusların asitlenmesi, toprak bozulması gibi birçok biçimde açığa çıkmaktadır.

Antroposen’in ne zaman başladığı uzmanlar arasında hala süregiden bir tartışma olsa da şu an o dönemi yaşadığımız ve insan davranışlarının gezegen üzerindeki etkilerinin hiç olmadığı kadar fazla olduğu genişçe kabul görmektedir.

Gezegelimizin üzerindeki baskı, toplumlarımızın karşı karşıya olduğu baskıyı yansıtıyor. Sosyal ve gezegensel dengesizlikler, kısır döngü içinde birbirlerini pekiştiriyor. Ancak Antroposen insanlara değişim talep etme – kendileri ve gezegen arasındaki sorunları ortadan kaldırma – gücünü de veriyor.

4. İnsani gelişmenin gezegen için zararlı olduğunu mu söylüyorsunuz?

Rapor, insani gelişme yolculuğunu yeniden hayal etme çağrısında bulunuyor. Bu, insanlar ve doğa arasında seçim yapmak anlamına gelmez – eğer doğa gelişemezse, insani gelişme sınırlı kalacaktır. İnsani gelişmenin gezegen için zararlı olması gerekmez. Ancak bugüne kadar, insani gelişme fosil yakıtlara ve doğrusal tüketim modellerine çok fazla bel bağlamıştır. Seçenekler, dar, sık kullanılan, ancak nihayetinde sürdürülebilir olmayan yollar içinde kısıtlı kalmıştır. Bununla birlikte, alternatif modeller mevcut ve gereklidir.

Bir şeyler yapmanın yeni yolları, insani gelişmeyi gezegen üzerindeki etkileriyle karşılaştırmanın yeni yollarını bulmayı gerektiriyor. Gezegensel Baskılara Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi (GİGE) bunu başarmak için, kaydedilen ilerlemeyi ölçmeye ve değişimi teşvik etmeye yönelik daha geniş bir görüş alanı ve yeni bir sınır sunuyor.

İnsani gelişmeye itiraz etmek şöyle dursun, rapor, Antroposen’de insani gelişme yolculuğunu farklı şekilde yeniden kurgulamanın, uzun vadede insanlığın sağkalımını tehdit eden, sosyal ve gezegensel dengesizlik döngüsünü kırma potansiyeline sahip olduğunu savunuyor.

5. Bu yaklaşım, yüzyıllardır süren gezegensel istismar konusunda, insani gelişme düzeyi düşük ülkeleri cezalandırıp, insani gelişme düzeyi yüksek ülkelerin sorumluluktan sıyrılmasına göz yumuyor mu?

Rapor, tüm dünyada karşı karşıya olduğumuz gezegensel ve sosyal dengesizliklerin her ülke için tehdit oluşturduğunu ve gezegenle dengede olmayan insani gelişmenin gerçek anlamda insani gelişme olmadığını açıkça belirtiyor. O nedenle, Antroposen’de hayatta kalmak ve gelişmek istiyorsak her ülkenin dönüşmesi gerekiyor.

Antroposen bize, fazlaca zarar vermiş eski modellere bel bağlamak yerine gezegenle denge içinde gerçekleşecek yeni bir insani gelişme yolculuğunu seçme şansı sunuyor. Nihayetinde, yeni ve sürdürülebilir bir yol çizen ülkeler daha güçlü, dayanıklı ve müreffeh olacak.

Gelişme düzeyi düşük ülkelere sürdürülebilir büyümeye giden yol, gelişme düzeyi yüksek ülkelere daha farklı engellerle karşılaşacaklar; mevcut zararlı yapı ve sistemleri ortadan kaldırmakla uğraşmaları gerekmeyecek. Antroposen, bu ülkelere getirileri hızla azalan gelişme modellerini atlayarak, daha fazla kişinin gelişmesini hedefleme fırsatı sunuyor.

Rapor, mevcut uluslararası sistemin bu ölçekteki varoluşsal tehditlerle baş edemeyecek halde olduğunu da kabul ediyor. Birkaç ülkenin eylemlerinin herkesin seçeneklerini sınırlamayacağı biçimde daha iyi izleme ve uygulamayı kapsayan çok taraflılığa yeniden adanmışlık ve yatırım çağrısında bulunuyor.

6. Görünüşe göre yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş yapılıyor ve teknoloji sürekli geliyor – gerçekten bu kadar endişelenmeli miyiz?

Antroposen bizi, gezegensel dengesizliğe birbirinden ayrık biçimde bakmanın yeterli olmadığını kabul etmeye zorluyor. Eğer bu zorlukları birbirine bağımlı olarak görmez ve tek bir soruna tek bir çözüm bulmaya odaklanan bir kriz yönetimi yaklaşımını benimserseniz, insani gelişmeyi dünyaya bedel ödeteceğiniz biçimde gerçekleştirme şansınızı kaybederiz.

Yenilenebilir enerji kaynakları, yaşadığımız tüm zorlukları çözmeyecek. CO2'nin azaltılması, gezegensel dengesizliğin önlenmesi için çok önemli ancak kendi başına yetersizdir. Azot, fosfor ve diğer mineral ve maddeler gibi başka madde döngü ve akışları da çok önemlidir.

Aslında, daha temiz enerji kaynakları genellikle çıkarılması enerji tüketen ve geri dönüştürülemez minerallerin çıkarılmasına bel bağlar. Bu yüzden, basit sorunları bir yana bırakarak sistemsel değişiklikler yapmamız gerekiyor.

Teknoloji çok fazla ilerleme sağlayabilir, ancak teknolojik gelişmeler dış dünyadan bağımsız biçimde gerçekleşmez – sosyal, ekonomik ve çevresel süreçlerden etkilenir. Bireyler, hükümetler ve işletmeler olarak biz, teknolojiyi dengeleyici bir güç olarak kullanmayı seçmeliyiz.

Bunun için hükümetlerin ve diğer yatırımcıların çok daha uzun vadeli düşünceleri, ucuz ve yerleşik olanlarla rekabet edebilecek yeni teknolojilere yatırım yapmaları gerekir.

Elbette güneş enerjisine geçiş önemini hala korumaktadır ve teşvik edilmelidir. Bu, dünya genelindeki doğa temelli çözümler için de geçerlidir – asıl zorluk, bunu büyük ölçekte gerçekleştirebilmektir.

7. Rapor nüfus artışı hakkında ne söylüyor? Gezegenin baskının başlıca nedeni zaten bu değil mi?

Oluşturduğumuz tüketim yapısı, sistem ve örüntüleri nüfus artışından çok daha büyük bir kaygıdır.

Antroposen'i insanlar meydana getirdi, ancak burada yönümüzü başarıyla bulmamızı sağlayacak tek yol da biziz. İnsan potansiyelini ortaya çıkarmak için insani gelişme yaklaşımını kullanarak, herkesi gezegenimizi koruma yönünde güçlendirebiliriz.

Ekonomik güçlenmenin yanı sıra kadınların ve kız çocuklarının eğitimi, Hindistan ve Bangladeş'te doğurganlık oranlarının düşmesine katkıda bulunmuştur. Bu, insan özgürlüklerini genişleterek insanları gelişmenin merkezine koymanın, onları sürdürülebilir olmayan davranış örüntülerini değiştirecek seçimler yapmaya yönelik güçlendirebileceğinin örneğidir.

Dolayısıyla tarih, tüketimi veya nüfusu sınırlandırmaya yönelik zorlayıcı girişimlerden ziyade insan özgürlüklerini genişletmenin, gezegenle dengeli biçimde gelişmenin anahtarı olduğunu göstermektedir.

Rapor ayrıca toplam dünya nüfusu hala artarken, artış oranlarının düşmekte olduğunu belirtiyor. Doğurganlık oranlarında yakın zamanda gerçekleşen düşüşler, toplam nüfusun bu yüzyılda azalmaya başlayabileceğine işaret ediyor.

8. Rapor iklim değişikliği, eğitsizlik ve yoksulluk arasındaki bağlantılar hakkında ne gibi yeni içęörüler sağlıyor?

Rapor, ülkelerin kendi içlerinde ve başka ülkelerle arasındaki – varlık, güç, kaynakların dağılımı bakımından – eğitsizliğin hem gezegensel dengesizlik sonucunda oluştuğunun hem de bu dengesizliği derinleştirdiğinin altını çiziyor.

Gezegensel dengesizlikle ilgili zorluklar daha da derinlere yerleşerek, çözümleri veya sonuçlarına katlanması daha da güçleştikçe – insanların istedikleri bazı şeyleri olma ve kaliteli yüksek öğrenime ve çağdaş teknolojilerine erişmek gibi şeyleri yapma özgürlükleri gibi – daha geniş yetkinlikler, insanları bu zorlukları çözmeye yönelik güçlendirmede kritik araçlar haline geliyor.

Güçsüzleştirilmiş insanların, zararlı uygulamaları değiştirme seçeneği veya gelecek yararına anlamlı adımlar atma ayrıcalığı yoktur. Örneğin yoksul çiftçiler, tarlayı nadasa bırakma veya daha az zararlı gübre seçme lüksüne sahip değildir.

Yükselen gelgit, her zaman tüm gemileri yüzdürmez. Aynı anda sosyal dengesizliklerle mücadele etmeden gezegensel dengesizliğin bazı yönleriyle mücadele etme çabaları, mevcut eğitsizlikleri olduğu gibi bırakır ve bazen daha da kötüleştirir; bu yüzden ayrıık değil, sistemsel biçimde düşünmeli ve hareket etmeliyiz.

9. Antroposen'in COVID-19 küresel salgınıyla ne ilgisi var?

COVID-19 küresel salgını, insanların Antroposen'de gitgide daha fazla karşı karşıya kalacağı yeni zorluk türlerinin en iyi örneklerindedir. Zoonotik patojen olan bu virüs, insanların – bu durumda muhtemelen yaban hayatını gasp ederek – gezegen üzerinde yarattığı baskının sonucudur.

Küresel salgının sosyal ve ekonomik sonuçları da hem mevcut eğitsizlikler tarafından ağırlaştırılıyor hem de bu eğitsizlikleri daha da ağırlaştırıyor – piramidin en altındakiler ise, en ağır sonuçlara maruz kalıyorlar.

Ancak COVID-19 zorluklara mümkün olduğunu sandığımızdan daha hızlıca müdahale edebileceğimizi ve uyum sağlayabileceğimizi de gösterdi. Bu, iklim kriziyle mücadele etmek için gereken davranış değişikliği ölçeğinin, hızlı biçimde gerçekleşebileceği anlamına geliyor.

10. Değişim hakkında konuşmak iyi hoş da, bunu nasıl gerçekleştirebileceğiz?

İnsan faaliyetleri doğaya zarar verebildiği gibi, yeniden can da verebilir. Bizim görevimiz, bir yanda olumsuz döngüleri önlemek ve sona erdirmek, diğer yanda da olumlu döngüler oluşturmak ve sürdürmektir.

Rapor, toplu değişime yönelik üç mekanizmanın ana hatlarını veriyor:

• Sosyal normlar ve değerler

- Eylemliliği genişleterek insanları insani gelişme yoluyla güçlendirmeye çalışırken, aynı zamanda gezegensel denge ve sürdürülebilirliğe daha da ağırlık veren yeni normlar oluşturmalıyız.
- Sosyal normlar sabit veya yavaş değiştirilebilir gibi görünse de, her zaman öyle değildir. Sosyal normlardaki değişim örnekleri arasında tütün kullanımı, geri dönüşüm ve eşcinsel birliktelikler yer alır. COVID-19 bağlamında, maske takma ve fiziksel mesafe bırakma gibi eylemler neredeyse bir gecede sosyal norm haline gelmiştir.

- **Teşvikler ve düzenlemeler**
 - Teşvikler ve düzenlemeler, davranışlar ve değerler arasında köprü kurmaya yardımcı olabilir ve eylemleri teşvik etmekte veya caydırmakta kullanılabilir.
 - Sınırlı seçeneklerin özellikle en yoksul ve dezavantajlı kesimlerde davranış değişikliğine engel olduğu düşünüldüğünde, teşvikler aynı zamanda insanların mevcut seçeneklerini genişletmeye de yardımcı olabilir.
- **Doğa temelli çözümler**
 - Bu çözümler ekosistemleri koruyan, sürdürülebilir biçimde yöneten ve eski haline döndüren eylemler üreterek ve bunları destekleyerek, insani gelişme ve gezegensel sağlık arasında erdemli döngü yaratabilir.
 - Bunun örnekleri dünyada halihazırda uygulanmaktadır – kentsel yeşil alanlar kentlerde soğutma etkisine sahiptir; bitki örtüsü toprak kaymalarını önler veya yavaşlatır; denizler, sulak alanlar ve nehirlerde ekosistem yönetimi ise balık stoklarını artırır ve taşma riskini azaltır. Şu an ihtiyacımız olan, bu doğa temelli çözümleri büyük ölçüğe taşıma arzudur.

11. Rapor da neden politika önerileri öngörmeden değişim mekanizmaları savunuluyor?

Gezegelimizin üzerindeki baskıyı hafifletmek için gereken dönüşümün ölçeği, belirli aktörler etrafında gruplanmış bireysel önerilerden çok daha geniş biçimde kurgulanmalıdır. [here]

Bunun yerine – sosyal norm ve değerler, teşvikler ve düzenlemeler ve doğa temelli çözümler olarak gruplandığımız – değişim mekanizmalarına bakarak kendimiz, hükümetler, mali piyasalar, siyasi ve sivil toplum liderleri için birçok potansiyel rol belirleyebiliriz.

Bu, insanlar ile doğayı, insanların işleri ile doğayı karşı karşıya getireceğimiz bir durumun önüne geçer. Daha ziyade, farklı yaklaşımların, insan özgürlüklerini gezegenle denge içinde genişletilecek biçimde nasıl bir araya getirilebileceğini görmekle ilgilidir.

Tek bir çözüm öngörmek yerine, fikirlerin verimli biçimde görüşülmesi ve çapraz döllemesini içerecek biçimde genişleten, hayal gücü kuvvetli, sorunları çözmeye yönelik çok çeşitli yaklaşımları teşvik ediyoruz.

12. Her şey için çok geç olmadan, daha ne kadar vaktimiz var?

Daha şimdiden, çok hızlı hareket etmemiz gerektiğini gösteren kuvvetli kanıtlar mevcut.

Ancak insanlığın gezegensel dengesizliği önlemeye yönelik toplu eylemsizliğinin nedeni, kanıt veya bilgi yetersizliği değil.

Bu rapor, sosyal ve gezegensel dengesizlik kısır döngüsünü erdemli bir döngü haline getirmek için insani gelişmeyi yeniden kurgulamanın yollarını arıyor.

Fırsat penceresi hala açık; COVID-19 küresel salgını dönüşümlerin ne kadar hızlı gerçekleşebileceğini kanıtlıyor.

13. Rapor niçin böylesine akademik ve teknik nitelikte?

İnsani Gelişme Raporu daima günümüzün zorlukları ve fırsatlarına ilişkin ayrıntılı ve üst düzeyde analizler sunmayı amaçlıyor.

Bu yılki rapor, zorlukları ve fırsatları ayrıntılandırmadan önce bilgi açıklarını kapatmak ve her disiplinden insanın hemfikir olmasını sağlamak amacıyla belirli miktarda teknik açıklama

gerektiren doğa bilimleri ve sosyal bilimlere ait derin kavramları bir araya getirmeyi amaçlıyor.

14. Rapor, yeni deneysel ölçüleri savunuyor. Niçin? Mevcut İGE geçerli değil mi?

İGE hiçbir zaman gelişmedeki tüm önemli noktaları ölçtüğünü iddia etmemiştir. Gelişmeye yönelik olarak GSYH'den daha bilgilendirici bir gösterge olan ve insan yetkinliklerini ölçen yararlı – ve yaygın biçimde kullanılan – bir araçtır. Ancak İGE, gezegen üzerindeki etkilerimizi dikkate almıyor.

İGE, ülkelerin kaydettikleri ilerlemeyi gelirden daha geniş bir ölçüyle ölçmeyi teşvik ederek, gelişme konusundaki toplumsal ve siyasi tartışmaların gelişmesine yardımcı olmaya yönelik bir araç olarak oluşturulmuştur.

2020 İnsani Gelişme Raporu, Antroposen'i yaşarken, gezegenimiz üzerindeki baskıları hafifletmek ve sosyal dengesizlikleri gidermek için dönüşümsel değişimin gerektiğini öne sürüyor. Bunu başarmak için ise hedef ve seçeneklerin yönünün bir kez daha iddialı biçimde değiştirilmesi gerekiyor. Yeni hedefler, yeni seçenekler ve yeni bir çağ, yeni nesil insani gelişme ölçüleri gerektiriyor.